

2009-10-09

Justerade den 27 oktober

Ärende ANM 2009/132

Handling 13

Minnesanteckningar från möte med Stockholms Stad och Åsö Vuxengymnasium 091009

Närvarande:

Lars Brandt, *avdelningschef, utbildningsförvaltningen*

Britt-Marie Johansson, *rektor, Åsö vuxengymnasium*

Elisabeth Ryde, *handläggare, Stockholms Stad utbildningsförvaltning*

Naiti del Sante, *DO, jurist*

Alexander Hirsch, *DO, jurist (protokollförare)*

Inledningsvis informerar Naiti del Sante (NDS) om syftet med överläggningen samt att DO ännu inte har tagit ställning i ärendet. Vidare redogör NDS i korthet för den aktuella lagstiftningen. NDS informerar vidare att den aktuella överläggningen berör ärendena ANM 2009/103 och ANM 2009/132 .

Britt Marie- Johansson (BMJ) informerar att Västerorts vuxengymnasium är sedan den 1 januari 2009 en del av Åsö vuxengymnasium.

Tillämpningen av regeln om förbud av heltäckande slöja

BMJ uppger att förbudet av heltäckande slöja är en del av Åsö vuxengymnasiums ordningsregler. Förbudsregeln togs fram 2003 av Västerorts vuxengymnasium och föregicks av diskussioner inom lärarlaget. Anledningen till att förbudet togs fram är att skolan inte vill att elever ska dölja sina ansikten då det inte är möjligt att bedriva undervisning med ansiktet dolt. Stöd för skolans agerande finns i skolverkets skrivelse från 2003 som uttrycker att det går att förbjuda burka och niqab om det pedagogiska målet är överordnad.

BMJ uppger att en stor majoritet av skolans elever är muslimer och att nästan alla kvinnor bär huvudduk, det är dock ytterst ovanligt med niqab.

Enbart tre elever har haft heltäckande slöja och då i form av niqab. Det är de elever som nu anmält Åsö vuxengymnasium till DO och en elev som 2006

studerade SFI på Västerort Vuxengymnasium. Regeln har tillämpats vid samtliga tillfällen.

Om tillfällena då regeln har tillämpats uppger BMJ följande. BMJ var inte rektor för Västerorts vuxengymnasium när regeln tillämpades för 2006. Hon har dock hört med dåvarande rektor på Västerorts vuxengymnasium om saken. Eleven i fråga välkomnades av skolan men meddelades att hon var tvungen att ta av sig sin niqab för att kunna delta i SFI undervisningen. Läraren ansåg att det då var viktigt att kunna se ansiktsuttryck och miner vid språkinläring. Eleven valde då att avbryta studierna. Eleven vände sig till Byrån för lika rättigheter som meddelade att skolans agerande inte var diskriminerande.

Vad gäller nuvarande anmälningar uppger BMJ följande. Fredagen den 9 januari 2009 började AK och FF på barn- och fritidsprogrammet. Måndagen den 12 januari ringde deras lärare till BMJ och berättade att två elever hade niqab under lektionstid. BMJ meddelade då läraren att gå igenom skolans ordningsregler om eleverna vidhåller sin rätt att ha på sig niqaben. AK och FF meddelades ordningsreglerna muntligen av läraren den 13 januari. Onsdagen den 14 januari samtalade BMJ med AK och FF och delgav reglerna muntligen den 14 januari.

AK och FF berättade att de hade varit i kontakt med en jurist på DO och att juristen uppgett att en sådan regel var lagstridig. BMJ ringde nämnda jurist som till henne berättade att hon inte hade uppgett att regeln var lagstridig. Hon ringde då till Lars Brandt (LB) som meddelade att ärendet får prövas av DO och att eleverna fick gå kvar på skolan tills DO meddelat beslut i ärendet. Den 15 januari fick AK och FF del av skolans regel och beslut skriftligen av BMJ.

FF avslutade sina studier efter knappt en vecka på skolan, hennes beslut hade inget samband med förbudet. AK har fått gå kvar i skolan i avvaktan på DO:s beslut.

På NDS frågan om skolan avsåg att avstänga AK från utbildningen uppger BMJ att så är fallet, men att man inte gjort detta i avvaktan på DO:s beslut. BMJ understryker att det var ett krav från skolpersonalen att ordningsreglerna skulle tillämpas.

LB uppger att Stockholms Stads beslut grundar sig på skolans ordningsregel och på Skolverkets skrivelse från 2003. Varken skolan eller Stockholms Stad har ändrat uppfattning i frågan om niqab sedan anmälan gjordes utan inväntar på DO:s beslut.

Om skälen till förbudet

Pedagogiska skäl och det sociala samspelet

BMJ uppger att AK är en begåvad och duktig elev, att hon har klarat av samtliga delmoment, men att det är AK:s egen bedömning att hon har klarat sig bra. BMJ:s uppfattning är att andra elever har fått anpassa sig, bl.a. kan inte männen i klassen röra sig hur som helst. Klassens lärare har fått kommentarer om detta från elever i klassen. BMJ berättar att AK har suttit i ett hörn och täckt för sitt ansikte varvid männen känner sig lite pressade eftersom de inte vill störa henne.

BMJ uppger att lärarna har fått styra gruppindelningen så att AK kommer i en viss grupp. På NDS fråga om BMJ känner till om klassindelning varit enkönade uppger BMJ att hon inte kan svara på detta. BMJ kan inte heller svara om AK har gjort grupparbeten tillsammans med männen i klassen. Om AK har deltagit i grupparbeten med männen har hon dock fällt sin niqab. När AK har haft redovisningar inför klassen har hon haft niqaben på sig.

På NDS fråga om varför skolan tror att AK har en annorlunda uppfattning än skolan i frågan om elever har besvärats av att hon bär niqab uppger BMJ följande. BMJ tror att elever har känt sig obekväma att påtala detta direkt till AK. Eleverna har så småningom vant sig vid AK:s niqab, varav de inte besväras i lika stor utsträckning.

BMJ förklarade för AK och FF att undervisningen inte är uppbyggd på föreläsningar utan innehåller många moment som innefattar redovisningar, grupparbeten och rollspel, varför det är viktigt att kunna se varandra i ansiktet. Det sociala samspelet elever emellan och emellan lärare - elev hör ihop med det pedagogiska målet.

Säkerhet

LB berättar att säkerhetsskäl har sin grund i att skolans rektor ansvarar för skolans säkerhet och därmed också för vem som uppehåller sig i skolan. Rektorn har en skyldighet att avvisa personer som inte bör vistas på skolan. Syftet med förbudet av heltäckande slöja är att kunna identifiera personer som befinner sig på skolan. LB kan inte uttala sig om vilka riskerna är, men förbudet finns mot bakgrund av vad som har hänt på skolor ute i världen, med det ökade våldet i åtanke. Förbudet riktar sig mot all maskering och således inte bara mot heltäckande slöja.

BMJ berättar att det finns några elever som har skyddad identitet och att det är således av vikt att personer kan identifiera sig. Både BMJ och LB understryker att de inte ser AK som en säkerhetsrisk, utan risken består av att andra kan utnyttja rätten att bära niqab i skolan och således lättare dölja sin identitet.

Om skolan stöter på en person som inte hör hemma där frågar de vem personen är och vad han eller hon har för ärende. Om det finns anledning att tro att något inte står rätt till kan de be personen i fråga att identifiera sig. Det kan bli komplikationer om det, som i AK:s fall, måste vara en kvinna som utför identifikationen. Även om det finns kvinnor på skolan som kan göra detta så är det inte säkert att en kvinna alltid finns tillgänglig. Det är vaktmästaren som utför identifikationen och han är man.

BMJ tror inte att AK skulle ta av sig sin niqab framför en man. Hon kan inte svara på om någon man på skolan har bett henne att göra det, men om det skulle ske tror hon att AK skulle vägra.

På frågan om hur ofta identifikationer sker kan inte BMJ uttala sig om. På frågan om man har bett personer att identifiera sig och i så fall när, kan inte BMJ uttala sig om.

På frågan om det finns personer inne i byggnaden som inte hör hemma där, såsom AK påstått, uppger BMJ att AK menat på skolans område, dvs. på skolgården. Det händer dock att makar hämtar sina fruar och då uppehåller sig i byggnaden.

Om praktikplatsen

På Åsö vuxengymnasium har det i många år funnits en regel om att skolan anordnar praktikplatser till studenterna. På Västerort vuxengymnasium fick eleverna dock själva ordna praktikplatser. I samband med sammanslagningen av vuxengymnasierna beslutades det att skolan skulle ordna praktikplatser. Detta informerade skolan om under vårterminen, men viss information var otydlig varpå eleverna fick själva ordna sina praktikplatser om de så önskade under vårterminen. AK fick genomföra den praktik hon själv ordnat på våren och hade då på sig sin niqab. Under hösten var det skolan som ansvarade för praktikplatserna. AK fick praktikplats på Igelbäcksskolan. Det är Åsö vuxengymnasiet som valde praktikplatsen åt AK. AK fick i uppdrag att kontakta skolan varvid en lärare rekommenderade henne att berätta för Igelbäcksskolan att hon använder niqab. Igelbäcksskolan mottog inte AK pga. att hon bär niqab.

BMJ uppger att skolan brukar uppmana sina studenter att berätta att de bär slöja, oavsett vilken slöja det rör sig om. Detta eftersom det, i omvårdnadsprogrammet, finns krav från vårdens sida att inte ha långärmad och att ha en anpassad huvudbonad.

På NDS fråga om hur skolan brukar agera om en praktikplats tackar nej till en elev uppger BMJ att alla elever behandlas lika, skolan ordnar inte fram en ny praktikplats.

På NDS fråga om det finns undantag från denna regel t.ex. om en elev har särskilda behov eller av andra skäl inte kan genomföra sin praktik på angiven plats uppger BMJ följande. Hon kan enbart svara hypotetisk då situationen aldrig uppstått. Hade det handlat om en elev som hade haft konflikt med praktikplatsen tidigare, hade skolan ordnat en annan praktikplats åt eleven. Hade en funktionshindrad elev sökt praktikplats hade skolan undersökt om praktikplatsen var anpassad för att ta emot en funktionshindrad person. Det finns inga motsvarande rutiner för situationen som uppstod med AK eftersom religion inte är ett hinder för att genomföra en praktik. Tilläggas kan att personer med tillfälliga funktionshinder får göra sin praktik vid ett senare tillfälle.

LB uppger att AK har vänt sig till Stockholms Stad och begärt omprövning av skolans beslut. Han kan av det skälet inte uttala sig om saken då det finns en pågående process.

LB uppger att praktik på en förskola är ett obligatoriskt delmoment i barnskötarutbildningen, för att kunna få examen i kursen krävs således att eleven genomför praktik.

Förebyggande arbete

BMJ berättar att arbetet med värdegrunder är en mycket viktig del i utbildningen. Det är av fundamental betydelse att det diskuteras, särskilt i AK:s fall då utbildningen syftar till att arbeta med barn på förskola. Redan vid första lektionstillfället togs frågan om värdegrunder upp. Flertal inslag i utbildningen tar upp dessa frågor, t.ex. diskuteras demokrati och jämställdhetsfrågor.

BMJ överlämnar till DO kursens planering i dess olika delar som visar att värdegrunder ständigt diskuteras under utbildningen. BMJ överlämnar också en tjänsteanteckning från ett telefonsamtal med lärare där det framgår att värdegrunder m.m. har diskuterats under AK:s lektioner. I anteckningen redogörs också att skolans ordningsregler delgivits AK vid det tredje kurstillfället.

BMJ berättar att skolan arbetar aktivt för att förebygga diskriminering. Bland annat behandlas diskriminering i likabehandlingsplanen och diskussioner förs i klasserna. Likabehandlingsplanen delas ut till eleverna och de uppmanas att kontakta läraren om de känner sig kränkta. BMJ tror inte att lärarna har fört diskussioner om niqab med eleverna. Det ingår inte i skolans förebyggande uppgifter att informera eller föra diskussioner om niqab.

Om trakasserier

BMJ har aldrig hört AK nämna att hon har känt sig trakasserad av skolpersonal. Inte heller har FF nämnt detta under sin korta tid på skolan. Hon har inte heller hört övrig skolpersonal nämna detta. BMJ frågade lärarna om detta i september i samband med DO:s begäran om yttrandet och de svarade att de inte hade hört något om eventuella trakasserier.

BMJ är dock medveten om att den nu uppkomna situationen är känslig och kan leda till att AK kan uppleva sig kränkt. Hon har därför talat med lärarlaget om detta och uttryckt att vara särskilt uppmärksamma på detta. Detta gjorde hon redan på ett tidigt stadium.

BMJ står fast vid vad hon sade i en teveintervju, att hon upplevde rent allmänt att tala med en studerande i niqab är som att tala med en svart vägg. Detta förstärks av att AK under sin niqab bär glasögon vilket gör det extra svårt att se hennes ögon. BMJ har talat med AK utan niqab eftersom hon är kvinna.

Vidare uppger BMJ att klassrumsplacering inte har haft något som helst samband med AK eller FF, det är olyckligt om det har uppfattas på det viset. Skolan hade inte hunnit möblera om till gängse möblering efter juluppehållet när kursen startade.

Övrigt

LB uppger att skolans och Stockholms Stads mål är att elever, efter avslutade studier, ska kunna få ett arbete eller fortsätta till högre studier. Ett annat övergripande mål är att elever ska bli självförsörjande.

BMJ och LB berättar vidare att de önskar det bästa för AK. De tycker att det är olyckligt att situationen gått så långt som till en anmälan, att man kanske hade kunnat lösa denna på annat sätt. LB tillägger att Stockholms Stad vill få klarhet i vad som gäller och att de kommer att följa DO:s beslut.

LB påtalar avslutningsvis att varken Stockholms Stad eller skolan ser niqab som religionsutövning utan som ett kulturellt uttryck.

Vid protokollet,
Alexander Hirsch

Minnesanteckningarna är justerade av juristen Naiti del Sante efter kontakt med Stockholms Stad, Elisabeth Ryde, den 27 oktober 2009.